

Adroddiad i'r	Cabinet
Dyddiad y cyfarfod	23 Ionawr 2024
Aelod / Swyddog Arweiniol	Y Cyngorydd Gwyneth Ellis, Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol
Pennaeth Gwasanaeth	Liz Thomas, Pennaeth Cyllid ac Archwilio
Awduron yr Adroddiad	Liz Thomas - Paul Barnes - Leah Gray
Teitl	Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar "Dreth Gyngor Decach"

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

1.1. Mae'r adroddiad yn nodi ymateb arfaethedig Cyngor Sir Ddinbych i ymgynghoriad Llywodraeth Cymru (LIC) ar "Dreth Gyngor Decach".

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

2.1. Diben yr adroddiad yw rhoi gwybodaeth i'r Cabinet am yr ymgynghoriad a'n hymateb arfaethedig, wrth ddynodi / amlygu unrhyw risgiau, materion a manteision i'r Cyngor a'i gymunedau.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1. Bod y Cabinet yn cymeradwyo'r ymateb arfaethedig i'r ymgynghoriad fel y nodir yn Atodiad 4. Cefnogi argymhellion y Swyddogion ar y cynnig estynedig a'u darparu drwy ddull cynyddrannol.

3.2. Bod y penderfyniad hwn yn cael ei roi ar waith ar unwaith fel penderfyniad Brys dan Adran 7.25 Cyfansoddiad y Cyngor. Mae'r rhesymeg dros hyn ym mharagraff 4.4.

4. Manylion yr adroddiad

4.1 Cefndir

Mae LIC wedi dechrau ymgynghoriad ar y newidiadau arfaethedig i'r system Treth y Cyngor gyda'r amcan o wneud y dreth yn decach ac yn fwy blaengar. Mae LIC wedi pwysleisio nad ymarfer i gynhyrchu refeniw yw hwn ac maent yn disgwyl iddo fod yn niwtral o ran refeniw. Mae'r ymgynghoriad yn gofyn am farn ar:

- 3 dull o newid y system Treth y Cyngor ac ailbriso
- Y cyfnodau ailbriso yn y dyfodol
- Diweddariadau i ostyngiadau ac eithriadau
- System fwy tryloyw gyda phroses apelio fwy effeithiol.

4.2 Cynigion Llywodraeth Cymru

Nod y newidiadau arfaethedig yw dosbarthu trethi'n decach drwy ostwng Treth y Cyngor i rai mewn bandiau is sy'n cael trafferth cyfrannu, a'i gynyddu i'r rhai mewn bandiau uwch. Mae tri dewis yn cael eu hystyried:

Diwygio ar **Raddfa Fach**: Cynnig i ailbriso eiddo presennol yn y strwythur 9 band cyfredol ac addasu'r trothwyon. Cynhaliwyd yr ailbrisiad diwethaf yng Nghymru yn 2005 a chynigir y dylid prisio'r holl eiddo at Ebrill 2023. Byddai hyn yn golygu gostyngiad sylweddol yn sylfaen treth Sir Ddinbych gan y byddai preswylwyr yn talu llai o Dreth y Cyngor (gweler Atodiad 1). Byddai hyn yn cael ei ddigolledu gan gynnydd mewn Grant Cynnal Refeniw (y brif ffynhonnell cyllid grant cyffredinol mae pob Cyngor yng Nghymru yn ei gael gan LIC).

Diwygio ar Raddfa **Gymedrol**: Mae'r cynnig hwn yn debyg i'r diwygiad ar raddfa fach, ond gyda newidiadau cymesur i gyfraddau treth, a ddangosir yn Atodiad 2 yn gwneud y system yn decach. Er enghraifft, byddai eiddo ym Mand I yn talu 3 gwaith yn fwy nag eiddo Band D, o'i gymharu â'r 2.3 gwaith yn fwy mae'n ei dalu ar hyn o bryd. Fel enghraifft arall, byddai eiddo ym Mand A yn talu 5 rhan o 9 o dâl Treth y Cyngor Band D, sy'n llai na'r 6 rhan o 9 mae'r rhai ym Mand A yn ei dalu ar hyn o bryd. Fel mae'r enghreifftiau'n dangos, byddai hyn yn arwain at filiau llai ar y gwaelod a mwy ar y top. Mae'r diwygiad hwn yn symud yn nes tuag at degwch yn y system.

- Diwygio **Ehangach**: Y cynnig hwn yw'r un mwyaf blaengar ac mae'n cynnig cynyddu nifer y bandiau o 9 i 12 (drwy ychwanegu band o dan y Band A presennol, a 2 fand ychwanegol, Band J a K uwchben y Band I presennol) ac addasu lled y bandiau. Fel gyda'r cynnig blaenorol, byddai hyn yn golygu trethi is i'r bandiau isaf, fel y dangosir

yn Atodiad 3. Mae LIC yn ystyried mai'r diwygiad hwn fyddai'r cam mwyaf tuag at degwch.

Argymhellir bod CSDd yn cefnogi'r cynnig i Ddiwygio'n Ehangach, gan mai dyma'r dewis tecaf o ddiwygio trethi yn yr ymgynghoriad i breswylwyr CSDd. Mae'r risg bosibl i'r Cyngor drwy ddibynnu mwy ar gyllid Grant Cynnal Refeniw wedi cael ei amlygu yn yr ymateb arfaethedig i'r ymgynghoriad a gofynnwyd i Lywodraeth Cymru roi mwy o sicrwydd ar effeithiau cyfatebol y Grant Cynnal Refeniw.

4.3 Amserlenni Llywodraeth Cymru

Mae'r ymgynghoriad hefyd yn gofyn am farn ar gyflymder y newidiadau arfaethedig:-

- Gwneud yr holl newidiadau erbyn 2025
- Gohirio unrhyw newidiadau hyd at gyfnod nesaf y Senedd, sef 2028 fan gyntaf
- Rhoi'r newid ar waith fesul cam: y diwygiadau ar raddfa fach neu gymedrol o fis Ebrill 2025 a'r diwygio ehangach o 2028

Argymhellir bod CSDd yn cynnig rhoi'r newid ar waith fesul cam, i sicrhau ein bod yn deall unrhyw effeithiau yn llawn a'u bod yn cael eu rhoi ar waith ar gyflymder y gellir ei reoli gan y Cyngor. Ar adeg pan fo costau byw'n dal yn uchel a'r pwysau ariannol ar Gynghorau'n heriol, gall unrhyw sioc sydyn i lif arian hanfodol achosi problemau sylweddol.

4.4 Dyddiau cau'r ymgynghoriad

Mae ymgynghoriad LIC ar agor hyd at 6 Chwefror 2024, ac amlinellir ymateb llawn arfaethedig y Cyngor yn Atodiad 4. Gan na fyddai'n bosibl cydymffurfio â'r dyddiad cau hwn pe bai oedi i'r penderfyniad oherwydd iddo gael ei alw i mewn gan Graffu, mae angen gweithredu'r penderfyniad i gymeradwyo'r ymateb i'r ymgynghoriad ar unwaith. Gall unigolion nad ydynt yn aelodau o'r Cyngor sy'n dymuno darparu ymateb gwahanol wneud hynny drwy gyflwyno eu barn yn uniongyrchol i Lywodraeth Cymru erbyn 6 Chwefror 2024.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at Gynllun Corfforaethol 2022 i 2027: Y Sir Ddinbych a Garem?

5.1 Byddai effaith bositif ar fwyafrif preswylwyr Sir Ddinbych, dan unrhyw un o'r 3 dewis. Byddai gostyngiad yn Nhreth y Cyngor i aelwydydd sydd ym Mand D neu is ar hyn o bryd. Y mwyaf blaengar fo'r diwygiadau, mwyaf yn y byd fydd y gostyngiad i fandiau is. Fodd bynnag, byddai'r rhai ar fandiau uwch yn gweld cynnydd mwy yn eu bandiau. Eiddo a brisiwyd yn £1.6 miliwn neu fwy fyddai'n cael y cynnydd mwyaf.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1 Dan unrhyw un o'r dewisiadau, byddai sylfaen drethu CSDd yn gostwng yn sylweddol (gweler atodiadau 1, 2 a 3). Mae hyn yn golygu y byddai'r Cyngor yn codi llai o'i arian drwy Dreth y Cyngor. Mae LIC wedi sicrhau y byddai'r Grant Cynnal Refeniw yn gwrthbwysu unrhyw ostyngiad yn y sylfaen drethu. Fodd bynnag, mae risg posibl os byth y bydd y Grant Cynnal Refeniw yn cael ei leihau, gallai hyn effeithio'n fawr ar y Cyngor.

6.2 Disgwylir i'r gwariant Cynlluniau Gostyngiadau Treth y Cyngor ostwng. Mae'r mwyafrif sy'n hawlio ar y Cynllun hwn ar fandiau eiddo A-C. Os bydd gostyngiad yn Nhreth y Cyngor y bandiau hyn, bydd yr hawliadau'n is. Gan nad yw'r Cynlluniau Gostyngiadau Treth y Cyngor yn cael eu hariannu'n llawn gan Lywodraeth Cymru, bydd CSDd yn gweld yr arbediad hwn os bydd y fformiwla ariannu'n aros yr un fath. Disgwylir ymgynghoriad penodol ar newidiadau arfaethedig i'r Cynllun Gostyngiadau Treth y Cyngor yn gynnar yn 2024, mae LIC wedi dweud nad oes bwriad i dynnu'r gefnogaeth yn ôl na'i lleihau.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

7.1 Ymgynghoriad ar gynigion LIC yw hwn, felly LIC fyddai angen cynnal yr asesiad yn hytrach na Chyngor Sir Ddinbych.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

8.1 Ymgysylltwyd â'r Aelod Arweiniol wrth ddatblygu'r ymateb. Gan mai ymgynghoriad gan Lywodraeth Cymru yw hwn, nid yw wedi bod drwy'r broses Graffu.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

9.1 Bydd y newidiadau arfaethedig i'r system Dreth y Cyngor yn effeithio ar ein holl dreth dalwyr ac mae posibl iddo gael effaith ar faint o gyllid mae'r Cyngor yn ei gael. Er ein bod yn cefnogi system decach, rhaid rhoi digon o amser i newidiadau i'r system gael eu deall yn llawn. Mae Cynghorau eisoes yn rheoli nifer o newidiadau deddfwriaethol ar adeg pan nad yw'r cyllid a dderbynnir yn cadw ar y blaen â'r cynnydd mewn galw a chwyddiant uchel, sy'n achosi pwysau ariannol anghynladwy. Mae ystyriaethau gweithredol hefyd, yn cynnwys yr angen i gefnogi preswylwyr ag ymholiadau a sicrhau bod systemau TG ar waith i reoli'r newid.

10. Beth yw'r risgiau ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

10.1 Mae'r risg bosibl i'r Cyngor drwy ddibynnu mwy ar gyllid Grant Cynnal Refeniw wedi cael ei amlygu yn yr ymateb a gofynnwyd i Lywodraeth Cymru roi mwy o sicrwydd ar effeithiau cyfatebol y Grant Cynnal Refeniw.

10.2 Byddai gostyngiad sylweddol yn sylfaen drethu Sir Ddinbych dan unrhyw un o'r tri chynnydd arfaethedig, fel y dangosir yn Atodiadau 1, 2 a 3. O ganlyniad, byddai'r Cyngor yn cynhyrchu llai o refeniw drwy Dreth y Cyngor.

10.3 Pe bai'r diwygiad ehangach yn cael ei roi ar waith, gallai hyn leihau faint o Dreth y Cyngor sydd angen ei gasglu o eiddo ar fandiau is yn Sir Ddinbych tua £8 miliwn. Mae LIC wedi ymrwmo i ddigolledu unrhyw golledion mewn Treth y Cyngor a gesglir drwy'r Grant Cynnal Refeniw. Mae'r diwygiadau arfaethedig yn symud y ddibyniaeth oddi ar Dreth y Cyngor i'r Grant Cynnal Refeniw i Sir Ddinbych yn fwy na'r rhan fwyaf o Gynghorau eraill Cymru.

10.4 Bydd y cynnydd yn nerbyniadau ariannol y blynyddoedd i ddod o ganlyniad i gynnydd canran yng nghyfradd Treth y Cyngor yn cael ei effeithio wrth leihau sylfaen Treth y Cyngor fel hyn.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

11.1 O dan Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972, mae'n ofynnol i Awdurdodau Lleol wneud trefniadau i weinyddu eu materion ariannol yn briodol. Mae Tabl 4 Atodiad 1 Adran 13 y Cyfansoddiad Ymgynghori yn nodi bod y Cabinet yn penderfynu ar

ymatebion i ddogfennaeth ymgynghori sy'n debygol o gael goblygiadau i'r Awdurdod cyfan.

11.2 Mae Adran 7.25 Cyfansoddiad y Cyngor yn nodi y dylid rhoi penderfyniad ar waith ar unwaith mewn amgylchiadau eithriadol.